

Lintusaari

Elví Siikkinen

Lintusaari

Elví Síekkinen

Lintusaari

© 2025 Elvi Siekkinen

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH,
Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa
ISBN: 978-952-80-9661-0

Kannen maalaus: Silja ja Tiina Sandberg
Kirjailijan kuva, kustannustoimitus, ulkoasun
suunnittelu ja taitto: Tiina Sandberg

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen,
erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden,
saamiseksi tekijänoikeuslain (”tekstin- ja tiedonlouhinta”)
mukaisesti on kielletty.

1. JOULUKIRKKOON

Eveliina oli pohtinut koko loppusyksyn, että hän haluaisi päästä käymään äitinsä luona Hautalassa ja samalla joulukirkossa. Viimeisestä joulukirkossa käynnistä oli kulunut jo viisitoista vuotta, eikä hän ollut kirkossa tavallisinakaan pyhinä käynyt sitten Huuskolasta lähdön jälkeen. Pesolan naisväkeä kyyditsi joko vanha Lassi tai itse isäntä. Huuskolan emäntä oli ottanut hänet kyytimieheksi mielellään, koska isännällä oli usein tärkeämpää tekemistä. Eveliina sai silloin käydä Hautalassa äitiään tapaamassa. Nytkin Eveliina ajatteli enemmän äitinsä näkemistä kuin kirkkoon menoa. Viimeisestä kirkosta käynnistä hänelle oli jäänyt raskaat muistot. Vieläkin hän kuuli korvissaan papin jylisevän saarnan. Ehkäpä nyt joulunlapsen syntyminen talliin pehmentäisi sanomaa, ja voisipa pappi saarnassaan muistaa köyhiä ja hätääkärsiviä. Sen kuulisi, jos kirkkoon pääsisi. Varsinainen joulunsa-noma oli hänelle tuttu entuudestaan. Sen oli Anna-Liisa-mummo heille niin monta kertaa lukenut, että se oli pysynyt hänen päässään tähän päivään asti, vaikka itse hän ei ollut joutanut avaamaan omaa Raamat-tuaan moneen vuoteen, mutta työtä tehdessä sieltä palasi aina mieleen moniakin kohtia, varsinkin Vanhan testamentin tarinoita. Kun Terttu ja Arvi olivat lähteneet kouluun, kuunteli hän näitten ääneen lukemia tarinoita ja häntä rupesi naurattamaan, kun hän muisteli, miten hän oli lapsena ihmetellyt, mikä se Potivaari oli. Nyt vasta hän sai tietää, ettei sillä ollut mitään tekemistä vaarin kanssa, ja nimikin kuulosti toisen-laiselta. No, mitäpä väliä tuolla, Joosef oli kuitenkin oikea. Ja Joosef oli Mariankin mies. Ihan se joulutarina oli sinällään kaunis tarina, jonka halusi kirkon penkissä istuessa kuunnella. Äiti ei kirkkoon tulisi. Sen hän tiesi. Jalat olivat sen verran vaivaiset. Onneksi äiti pystyi kuitenkin pihapiirissä liikkumaan ja kotiaskareet tekemään. Ilman Veikon apua hän ei ehkä yksin pystyisi enää mökissä asumaan, mutta kukapa tie-si, sen verran sisukas se oli. Hän oli Veikolle sanonut, että hän halusi

kuolla omassa mökissään ja omassa sängyssään, niin kuin oli Anna-Liisakin tehnyt.

Hyvissä ajoin ennen joulua Eveliina kertoi sitten aikeestaan kotiväelle.

– Että sellainen jouluko? Että te äiti ette olisikaan kotona, Arvi aloitti.

– Sellainen.

– Ei Auraa ainakaan voi viijä. Sehän paleltuisi matkalla, Anna arveli.

– Ei tietenkään, eikä Terttukaan voi lähteä, sillä Tertun pitää hoitaa Auraa ja olla isän apuna. Mutta te, Anna ja Arvi, voisitte lähteä minun mukanani kirkolle, että pääsisitte näkemään, millainen se kirkonkylä ja kirkko oikein ovat. Onhan se ihan erilainen kuin tämä sivukylä.

Arvi ja Anna katsoivat toisiaan. Kumpikaan ei sanonut mitään.

– Ei teijän ole pakko lähteä, jos ette halua, äiti lisäsi.

– Olisihan niitä mummon valoja mukava mennä kahtomaan, että millaisia ne oikein ovat, mutta miten me sinne mentäisiin, Arvi jatkoi pitkään mietittyään.

– Jalan tietysti, sillä ei meillä ole hevosta eikä rekeäkään.

– Jalan?

– Niin, niin, jalan.

– En minä ainakaan lähe jalkaisin niin pitkää matkaa. Johan siinä kuluisivat kengän pohjat puhki niin kuin siltä entiseltä kulkumieheltä, teki Arvi oman kantansa selväksi.

– No, entäs Anna? Onko sinulla paksummat pohjat saappaissasi kuin Arvillä?

– Minun pitää miettiä. Jos Arvi lähtisi, niin minä olisin heti valmis lähtemään.

– Ei teijän tarvihe tänä iltana päättää. miettikää rauhassa.

– Kukas Auran hoitaa? Anna kysyi.

– Isä ja Terttu hoitavat Auran. Minä syötän lähtiessä ja Aura pärjää yön yli lehmän maijolla. Minun on nyt aika lähteä käymään kotona, sillä eihän sitä tiijä, mitä taas ensi vuosi tuo tullessaan, eikä se äitikään ole nuorenemassa.

– Mutta minusta ei ole mukavaa, jos te ette ole kotona aattoiltana, Arvi huomautti.

– Vain tämän kerran. Tulevina jouluina en lähe mihinkään, en käymään naapurissakaan, vaikka kututtaisiin, Eveliina lupasi.

Anna pohti seuraavat päivät, lähteäkö vai ei äidin mukaan. Hän ei ollut vielä koskaan päässyt käymään kirkossa eikä mummon luona Hautalassa. Nyt pääsisi oikein joulukirkkoon. Ja olisihan se mukava

nähdä, millainen oli mummon mökki ja Veikko-eno, Arttu-eno ja enon lapset. Paljon olisi nähtävää. Ja sitten kaiken kukkuraksi sähkövalot. Viimein hän päätti lähteä, vaikka Arvi ei lähtisi mukaan. Arvi halusi mieluummin nähdä, mitä joulupukki toisi aattoiltana. Edellinen joulu oli ollut pettymys. Joulupukki oli tullut lahjoineen sillä aikaa, kun äiti oli navettatöillä. Se oli tullut aikaisemmin kelloa kilkattaen. Nyt se ei tullut sisälle vaan heitti lahjat vain ovelta ja oli erittäin vihainen. Mõreällä äänellä se oli ilmoittanut, että olisi tuonut hänelle uuden villapaidan, mutta kun olin rymistellyt ja särkenyt äidin rukin kiivun, hän ei tuonutkaan sitä paitaa. Sitten pukki oli häipynyt ja kellon ääni oli kertonut sen juosseen metsätielle päin. Hän oli miettinyt pitkään pukin sanoja. Viimein hän kysyi asiaa isältään.

- Mistä se tuo pukinryökäle tiesi, että minä äitin rukin särin?
- Etkö sinä Arvi tiijä, että tontut tirkistelevät pitkin syksyä ikkunoit-ten takaa? Terttu ehätti vastaamaan isän puolesta.
- Ikkunoihin pitää panna heinäpussit jo hyvissä ajoin. Sittenpähan tontut saavat tiirailla ihan rauhassa. Heiniä vain näkisivät.
- Tontuilla on hyvä kuulo. Ne kuulevat riitelyn ja kiukuttelun, Terttu vakuutti ja lisäsi:
 - Parasta on olla kiltti, jos meinaa saaha lahjoja.
 - Mitenkäs siinä käy, jos pukki tulee aattoiltana ja minä en ole ko-tona, niin viekö se minun lahjani mukanaan ja antaa jollekin toiselle? Anna kysyi.
 - Minä piän huolen, että sinä saat lahjasi. Minä panen paketin uu-nin päälle ja sinä näet sitten joulupäivänä, mitä pukki on tuonut, isä lupasi.

Joulusauna lämmitettiin jo aatonaattona, ettei Veikon tarvitsisi hei-dän saunomisestaan huolehtia. Aattona ennen puoltapäivää Eveliina ja Anna olivat valmiina lähtemään kirkolle. Pakkasta oli alle kymmenen astetta eikä ilmassa puhaltanut kylmää vinkkaakaan. Eveliina pani sel-käreppuunsa vastaleivotun ruisleivän äidilleen ja neulotut lämpimät villasukat molemmille. Puhtaat nenäliinat pistettiin takin taskuun, sillä kylässä piti niistä siististi nenäliinaan eikä hihaan, sen äiti oli opetta-nut.

Kylän talot ja mökit olivat Annalle tuttuja aina Maikin kaupalle asti, mutta sitten äidin piti ruveta kertomaan, mikä tiehaara vei minnekin taloon ja minkä nimiseen. Anna sanoi, ettei hän ensi kuulemalta oppisi muistamaan kaikkia mutta vähitellen. Paljon oli uusia nimiä, oli Rihi-mäki, Mäntylä, Pajala, Peltoniemi, Kumpuniemi, Kuusela ja Väkilä ja

vasta sitten oltiin joen sillalla. Taloja ja mökkejä riitti vain. Äiti kertoi matkalla, missä hän oli ollut piikana, mistä tie Peningille kääntyi ja mitä olivat nimeltään ne mäet, joita he joutuivat nousemaan. Annaa ei väsyttänyt vieläkään, kun he saapuivat Kivelän tienhaaraan. Äiti kysyi, haluaisiko Anna poiketa Kallen luo Kivelään vähäksi aikaa lepäämään vai jatkettaisiinko matkaa.

– Taijanpa minä jaksaa, jos teitä ei vain väsytä.

– Kyllä minäkin jaksan. Jos minä pystyisin muuttamaan ne askeleet kilometreiksi, joita minä joutun ottamaan päivässä, niin eiköhän niillä päästäisi joka päivä kirkolle.

Kävely siis jatkui.

Rönnynkylältä alkoi jäätie Saanin yli, mikä lyhensi huomattavasti matkaa. Ikävä puoli oli vain se, että järvellä kävi kylmä viima, joka otti kasvoihin ja kylmetti poskipäitä. Silloin piti nostaa villaista kaulaliinaa kasvojen suojaksi. Eveliina kysyi tuon tuostakin:

– Paleltaako sinua?

– Ei palella.

– Olet sinä sinnikäs tyttö. En olisi arvannut, että näin hyvin jaksat. Ei ollut Arvista lähtijäksi.

– Ja jaksan aina mummolaa asti.

– Pian me ollaan jo pappilan luona ja siitä ei ole kuin muutama sata metriä Hautalaan. Ollaan me vain sellaisia tyttöjä, että oksat pois. Olipa nyt pappilan Lauri kahtomassa, kun me pistetään saapasta toisen eteen näin rivakasti.

– Pappilassa on varmaan iso joulukuusi ja kymmeniä kynttilöitä ja pöydässä piparkakkuja ja iso kinkku, Anna arveli.

– Niinpä voi olla. Ei me tiijetä, mitä kaikkea siellä syyään, kun ei päästä näkemään.

– Ja pukki tuo varmaan paljon lahjoja papin lapsille, ison säkillisen.

– Sitäkään me ei tiijetä, voivatpa vaikka saaha.

Ruukinsillan ylittämisen jälkeen käännyttiin jo mökkitielle kohti Hautalaa. Kohta saisi avata oven, astua tupaan ja siellä olisivat mummo ja Veikko ottamassa vastaan.

– Tulitte onneksi hyvissä ajoin ennen pimeän tuloa, mummo sanoi ensi sanoikseen ja sitten vasta oli hyvien päivien vuoro.

Eveliina oikein kätteli äitiään ja Veikko nosti Annaa kainaloista ylös ja sanoi:

– Vai tässä se on nyt Anna-sirpukka. Eipä tarvinnut siskon yksin taivaltaa, kun sinä jaksoit lähteä mukaan.

- Missäs ne valot on? Anna kysyi ja vilkaisi kattoon.
- Ne sytytetään sitten vasta, kun tulee vähän pimeämpää. Sähköäkin on säästettävä niin kuin lamppuöljyä näin pula-aikana.

Tulijat riisuivat ulkovaatteensa ja ne ripustettiin oven pieleen nauhattuihin tyhjiin rihmarullin. Kengät käskettiin pitää jalassa, sillä lattialla kävi kova veto. Sitten istuttiin. Matka kirkolle oli kuitenkin ollut sen verran pitkä, että teki mieli lepuuttaa jalkoja. Anna katseli ympärilleen ja pani merkille, että samanlaista oli mummon luona kuin heillä kotonakin. Mummon tupa oli kyllä paljon pienempi ja pienempi oli joulukuusikin, joka roikkui katosta. Heillä kotona kuusi sopi seisomaan lattialla isän tekemässä kuusenjalassa. Sen ympärillä pystyi pyörimään käsi kädessä ja samalla laulamaan iloisia joululauluja, joita Terttu oli opettanut heille. Mummon kuusen alla voisi laulaa. Lopuksi Anna pani merkille, ettei kuusessa ollut yhden yhtäkään koristetta. Ehkä niitä ripustettaisiin myöhemmin illalla. Mummo istui pöydän ääressä ja käski Veikkoa laittamaan jotain lämmintä tulijoille. Kuppi kahvia maistuisi varmaan jokaiselle. Iltasella juotaisiin vasta aattoillan kahvit, kun vehnänen valmistuisi. Eveliinan piti katsoa mummon taikinaa, joka oli nousemassa hellan kupeella.

Jonkin ajan kuluttua Eveliina sanoi äidilleen:

- Nyt on käynyt niin, että teijän taikina on ollut liian kuumassa paikassa nousemassa. Tämä on jo pohjapuolelta paistunut. Minä alan leipoa tästä päällysosasta pullia. Veikon olisi pitänyt katsoa äitin perään.
- Minä en ole mikään leipuri, minä olen muurari.
- Et varmaan, mutta sinun olisi syytä ruveta opettelemaan. Äitistä tulee pian vanha.

Kun taikinakattila nostettiin pöydälle, sytytettiin valot. Tupaan tuli yhtäkkiä kesä. Katon lamppu valaisi kuin aurinko. Neulan silmään olisi nähnyt pujottaa langan vaikka tuvan nurkassa. Jokaisen roskan erotti selvästi hellan edestä, samoin katosta ohuena riippuvat hämähäkin seittit. Annan teki mieli hakea luuta ja ruveta ripsumaan niitä lattialle, niin kuin äiti teki kotona. Nyt se ei kävisi päinsä, sillä ne saattaisivat pudota vehnästaikinaan, josta äiti oli alkanut pyöritellä pullia. Mummo seurasi äidin toimia ja Veikko kävi hakemassa lisää hellapuita, koska pullat paistettaisiin hellan uunissa.

Kun pullat olivat nousseet tarpeeksi ja ne oli paistettu, tupaan alkoi levitä oikeaa aattoista tuoksua. Anna seurasi koko ajan tuvan tapahtumia ja samalla mietti, mitä kotiväki parhaillaan puuhaili. Kun hän katsoi katosta riippuvaa pientä kuusta, tuli hänelle mieleen, ikävöikö

kotona tuvan lattialla seisova kuusi häntä. Odottikohan se, että hän pyrähtäisi se luo ja alkaisi laulaa. Mummon pientä kuusta tuli sääli. Vä-lillä piti käydä hypistelemässä sen oksia sormilla, jotka alkoivat haista kuusen pihkalta.

Mummolla oli nyt vain yksi lehmä navetassa ja se oli ummessa, joten navettatöissä ei aikaa tuhraantunut. Leena-Sohvi halusi ruokkia itse lehmänsä ja toivottaa vanhan tavan mukaan sille hyvää joulua. Kanoille hän heitti astian pohjalle paistuneen taikinapaakun.

– Siinä teillekin jouluvehnäset. Pyöräyttäkääpä tästä hyvästä muna takapuolestanne.

Navetasta tultuaan Leena-Sohvi kysyi, mitä Omenalle kuului.

– Omenalle kuuluu hyvää. Vaikka sillä on jo ikää, niin tapojaan ei ole muuttanut. Hyvämaitoinen se on ja sen tytär Valtanen on tullut emäänsä. Toistakymmentä jälkeläistä se on maailmaan saattanut, tosin suuri osa härkävasikoita. Minä sain hyvät perinnöt Hautalasta.

Eveliina tarjoutui laittamaan iltaruokaa, eikä Leena-Sohvi vastustellut. Kalle oli hiihdellyt aamupäivällä ja tuonut heille jouluhauen. Emilia oli pistäytynyt ja tuonut sianpääsylvettä, jota hän oli valmistanut Jussin kyliltä tuomasta sianpäästä.

– Jussiko eelleen teurastaa?

– Niin tekee ja välillä muuta.

– Onko se säilyttänyt vanhat tapansa.

– Mihinkäs koira karvoistaan pääsee, mutta nyt se on ollut viime aikoina kova suojeluskuntalainen.

– Suojeleeko se nyt sitten hyvin Emiliaa?

– Joskus, joskus ei, puuttui Leena-Sohvi puheeseen.

– Onneksi se nyt riitelee enemmän muitten miesten kanssa.

Veikko kuiskasi Eveliinan korvaan, että karhuilla oli kaksi lammas-ta. Toinen oli pässi ja toinen uuhi. Hän oli antanut niille nimiksi Lah-tari ja Lotta.

– Älä viiti kiusata vanhaa naapuria. Ei Jussi enää miksikään muutu, Eveliina puoliksi nuhteli veljeään.

– Minä olen oppinut viime vuosien aikana, että olivatpa naapurit millaisia tahansa, niin niitten kanssa pitää tulla toimeen ja välttää tur-haa eripuraa.

– Mitä sinä tuolla tarkoitat?

– Sitä vain, että meillä on naapurina sellainen emäntä, että jos minä alkaisin sen puheista piitata ja samalla tavalla puhua, niin me oltaisiin kohta tukkanuottasilla. Minä opin talosissa piikana ollessani pitämään

suuta supussa. Sinä et ole koskaan ollut renkinä. Kenen leipää syöt, sen lauluja hiljaa kuuntelet.

– En minä Karhusta perättömiä puhu. Jussihan on lahtari ja Emilian toinen nimi on Lotta.

– Niinkö? Tuota minä en ole tiennytkään.

Sillä aikaa kun Eveliina valmisti iltaruokaa, Veikko otti seinäkaapista kaksi omenaa ja makeispussin ja pyysi Annaa kuusen luo koristelemaan kuusta.

– No, missä on tähti?

– Tähti on taivaalla. Siellä on paljon tähtiä, jos mennään kahtomaan.

– Mutta kuusen latvaan.

– Ei sinne mitään tähteä sovi. Latvahan on kiinni katossa.

– Mitenkäs nämä namuset saahaan pysymään kuusen oksissa?

– Minä annan narunpätkiä.

Makeiset oli helppo ripustaa oksille, mutta omenat taivuttivat painollaan oksia rumasti kohti lattiaa.

– Missäs kynttilät?

– Nyt on pula ja näethän sinä, että valoa tulee tarpeeksi lampusta.

Kuusi oli koristeltu. Se oli poikamiehen joulukuusi.

Eveliina keitti riisipuuroa ja sitä keitettiin niin paljon, että sitä syötäisiin vielä seuraavana aamuna lämmitettynä, kun olisi kirkosta palattu. Hauenpalat tirisivät hellalla rautapannussa ja perunat kiehuivat kattilassa. Leena-Sovi oli jo päivällä keittänyt väskynäsoppaa. Pöytä oli juuri ja juuri sen kokoinen, että he kaikki neljä sopivat sen ympärille syömään. Anna mittaili silmillään pöytää ja totesi mielessään, että kyllä heillä kotona oli paljon pitempi pöytä. Sen ympärille sopisi syömään vielä Aurakin, kunhan se oppisi ensiksi kunnolla istumaan ja sen jälkeen vielä muitakin. Anna oli kuullut äidin puhuvan Paanalan naisille, että lapsenteko hänen osaltaan jo saisi riittää. Neljässä olisi jo tarpeeksi elätettävää. Nelli oli sanonut, että kyllä niitä lapsia pyrki maailmaan tulemaan, jos talossa oli mies. Nellin siskolla oli tyttö, vaikka ei ollut miestäkään. Lapsen saamiseen taisi riittää jo sekin, että talossa oli poikennut joskus kulkumies, niin kuin heillä edellisenä kesänä. Sitä miestä he olivat keskenään usein muistelleet, koska äiti oli muistuttanut, että siitä miehestä ei sitten kylillä puhuttaisi. Se kulkuri pysyi ihan heidän omana salaisuutena. Annan ajatukset keskeytti mummon huomautus:

– Et sinä Eveliina ole saanut sitten Annan syntymän yhtään lisää lihaa noitten luittesi päälle.

Eveliina katsoi kummeksuen äitiään ja ajatteli, että mitä tuon nyt piti ruveta ruokapöydässä puhumaan hänen luistaan. Ei oikein tien-nyt, mitä vastata vai vastatako mitään. Pitikö vain jatkaa syöntiä, sillä hänellä oli kova nälkä. Sitten hän päätti puhua ihan muusta asiasta:

– Tämä on aika erikoinen jouluaatto minun elämässäni, sillä siitä on tosi kauan, kun minä viimeksi olen kotona jouluna ollut. Joskus silloin, ennen kuin Ville-enon ja Hilman luo lähin. Tietysti silloin, kun olin kirkolla piikana, pistäännyin joulun aikaan kotimökillä.

– Mutta nythän meillä on oma koti, Anna sanoi väliin.

– Niin on, kunhan vain jaksamme velat maksaa. Tiukkaa se tekee. Niin kovasti on yritettävä, ettei siinä jouva lihomaan. Ja kevyempi on liikkua kun ei ole liian lihava.

– Sinä olet sitä sorttia, ettei sinusta tule koskaan lihavaa. Sinä pysyt nälkäkurkena lopun ikääsi. Kun minä pääsin niistä hauvankaivuhommista, niin alkoipa tulla väkisinkin läskiä.

Anna oli syödessään katsellut vuoroin mummonsa ja äitinsä kasvoja. Äidin kasvoissa oli paljon enemmän kurttuja kuin mummolle. Mummon naama oli niin kauniin punainen kuin kuusen oksalla riipuvan omenan, eikä siinä ollut rypyn ryppyä, vaikka kuinka yritti etsiä. Ei hän siitä mitään virkkaisi, äiti tulisi vain surulliseksi, ja eihän kukaan tullut iloiseksi, jos häntä jostakin moitittaisiin. Hän muisteli, miten iloiseksi hän oli aina tullut, kun häntä oli kehuttu milloin nätiksi, milloin iloiseksi, milloin sukkelaksi tai isosilmäiseksi. Veikko-eno oli sanonut häntä sirpukaksi.

Väki oli syönyt. Eveliina alkoi korjata ruokia kylmään ja kerätä astioita tiskivatiin. Annalle hän antoi pyyheliinan, jolla hän voisi kuivata äidin pesemät astiat. Pestessään astioita Eveliina oli pannut merkille, että Veikko oli vuosien varrella ostanut mökkiin sen verran uusia tavaroita, että heille neljälle riitti kahvikupit, lautaset, lusikat, juomamukit sun muut. Paistinpannukin näytti uudelta. Äidin elämä oli ihan kohillaan.

Äiti oli nähnyt niin paljon huonoja päiviä, että piti hiljaisessa mielessä kiittää Luojaakin kun oli helpompaa. Veikko tulisi pitämään huolta äidistä hautaan asti. Harras toive oli, että Veikko pysyisi terveenä. Pitkä kävelymatka ja runsas ateria tekivät tehtävänsä, ja Annaa alkoi väsyttää. Hän yritti pinnistellä pitääkseen silmänsä auki ja jaksakseen kuunnella, mitä aikuiset puhuivat. Hän tiesi, että aina niillä joitakin salaisuuksia oli, joita he eivät lasten kuullen halunneet puhua. Niin oli varmaan nytkin äidillä ja Veikolla, ja varsinkin mummolle niitä juttuja

olisi vaikka koko yöksi. Tämä mummo oli ihan toisenlainen kuin Peningin mummo. Kun tämä mummo katsoi häntä silmiin, tuntui siltä, että tämä näki hänessä jotain sellaista, mistä hänellä itselläkään ei ollut tietoa. Ennen unen tuloa hänelle tulivat mieleen Tertun lukemat sadut noidista ja peikoista. Olikohan mummo sukua noidille. Silmät sillä olivat sellaiset. Jos tuvassa ei olisi ollut muita aikuisia, häntä olisi ruvennut pelottamaan. Mistä sen tietäisi, vaikka mummo olisi taikonut hänet yksisilmäiseksi tontuksi tai joksikin muuksi oudoksi olioksi tai vaikka linnuksi ja lennättänyt hänet metsän pimentoon. Tai tosiaan metsänpeittoon, niin kuin Peningin Jooseppi-vaarin lehmän. Oli parasta vetää peitto korvien yli ja yrittää nukkua. Aamulla olisi aikainen herätys kirkkoon. Mummo oli sanonut, ettei hän lähtisi kylmään aamuun itseään vilustuttamaan, kun sai olla sisällä lämpimässä mökissä. Hän oli sanojensa mukaan käynyt tarpeeksi monta kertaa kirkossa ja asustanut vuodet hautausmaalla. Äiti ei ollut koskaan kertonut, että mummo oli asustanut hautausmaalla. Se oli jotain käsittämätöntä. Mummo nukkui nyt onneksi omassa sängyssään. Äiti ja Veikko valvoivat vielä.

Veikko sytytti pienen kynttilänpätjän, pani sen pöydän kulmalle ja sammutti valot, etteivät ne häiritsisi nukkuvia. Veli ja sisko istuivat pitkästä aikaa yhdessä tuvan hämärässä. Heillä olisi paljon muisteltavaa ja toisilleen kerrottavaa. Eveliina ei oikein osannut päättää, mistä juttelun aloittaisi. Ihan aluksi hän kertoi, miksi hän ei ollut Veikkoa kotiinsa kutsunut, vaikka Veikko olisi voinut tulla käymään usein hänen luonaan.

– Niin kuin ehkä olet aavistanut, niin Ville on pitkävihainen, eikä se ole vieläkään sinun sanomisiasi anteeksi antanut. Siksi minä olen ajatellut, ettei minun sukulaiseni saa aiheuttaa turhia riitoja, niin enpä ole teitä kuhtunut. Sinulle voin näin kahen kesken naureskellen kertoa, mitä hän serkustaan Akselista mainitsi, kun tämä oli rikkuriksi uiton aikaan ihtesä ilmoittanut. Ei Ville anna sitä serkulle koskaan anteeksi. Ville on sanansa pitävä mies.

– Ei väliä. Minähän näen veljiäni usein. Arttu asuu ihan lähellä, ja Jussi ja Kalle poikkeavat tuon tuostakin meitä kahtomassa. Tietysti olisi mukavaa nähä sinun tenaviasi, millaisia he ovat ja millainen se teijän nykyinen mökki on. Mutta luulisin, että me jatkossa ollaan enemmän tekemisissä. Kunhan Ville vanhenee, niin sen muisti huononee, niin kuin äitinkin. Ja vaikka Hilja-sisko on niin kaukana, niin sielläkin minä olen käynyt monet kerrat.

– Nyt sinun on kerrottava tarkemmin Hiljan kuulumiset. Mehän kirjoitellaan toisillemme, mutta eihän kirjeissä pysty muuta kuin joistakin

tärkeimmistä asioista kirjoittamaan. Minä olen usein itsekseni nauranut, että mejän kirjeet ovat kuin papin kuulutukset ennen kirkossa. Ei me jakseta tarkemmin asioita pohtia. Varmaan meillä ei kummallakaan riittäisi siihen aikaa. Hilja kirjoitti silloin aikoinaan sinusta ja siitä Konttajärven Jussista. Missä ne teijän ylioppilaslakit nyt ovat?

– Siellä ne ovat Mattilan aitassa. Hilja sanoi, että hän säilyttää niitä, jos me vaikka niitä vielä tarvittaisiin.

Veikko alkoi kertoa Hilja-siskonsa luona käynneistään eikä Eveliinan tarvinnut tehdä muuta kuin kuunnella. Veikon mielestä Kolunkylällä asui vielä jossain mielessä yksinkertaisempia ihmisiä kuin Putaalla. Tai paremminkin takaperoisempia ja hyväuskoisempia. Tavallinen ihminen ei siellä ymmärtänyt epäillä jujutusta. Se tarttui koukkuun pujotettuun matoon ja nielaisi sen empimättä. Kun kyläläiset olivat nähneet heidät ylioppilaslakit päässä, he olivat heti ruvenneet kutsumaan heitä maistereiksi. Aluksi he tosin olivat ihmetelleet sitä, että Hilja ei ollut kertonut mitään maisterisveljen olemassaolosta. Hilja ei ollut tietenkään voinut paljastaa puijausta. Hän oli vain sanonut, että mikäs ihme tuo nyt oli, sillä olihan hänkin ollut Amerikassa ja oppinut siellä vierasta kieltä. Vielä enemmän kuin lakkia he olivat ihmetelleet Veikon taitoja eräänä keväänä tukilla laskemisessa Kolunjoessa. Kyläläisillä oli ollut tapana pitää eräänlaiset tukkilaiskisat kevättulvien aikana, jolloin Kolunjoessa oli riittävästi vettä. Veikko osallistui tietenkin kisaan, kun oli sattunut olemaan siskonsa luona. Veikko lasketteli tukilla ja oli ainoa, joka selvisi kastumatta puron kuohuissa. Katsojat ja osallistujat olivat ihmeissään. Veikko selitti kyläläisille, ettei kansatieteen opiskelu yliopistossa ole vain vanhojen lorujen keräämistä, vaan siihen kuuluu monenlaisten taitojen harjoittelu, muun muassa uittotyöt. Suomihan elää puusta. Sitä hän ei tietenkään maininnut, että se hänen yliopistonsa sijaitsi Ruukinjoen maisemissa ja että hän oli ottanut jo pikku pojasta lähtien kyytiä tukilla virran vesillä. Elokuussa oli taas kylässä tapana pitää elojuhlat, ja yhtenä kilpailulajina oli rukiinleikkuu sirpilä, lyhteitten sitominen ja kuhilaan pystyttäminen. Taas Veikko päihitti kilpailijansa ja ihmettelijöitä piisasi. Sen kummemmin hän kuin Hiljaakaan eivät voineet paljastaa, että Veikko oli tottunut käyttämään sirppiä poikasesta lähtien. Hän oli leikannut niin omat kuin taloistenkin viljat syksyisin.

– No, mitäs Juljus? Eikö sekään paljastanut mitään?

– Hilja oli vannottanut Juliusta, ettei tämä saisi missään nimessä paljastaa mitään. Heillehän naurettaisiin päin naamaa. Vaikka Julius

humalapäissään saattaa puhua läpiä päähänsä, niin tätä salaisuutta se ei ole kertonut. Ja vaikka tämä nyt jonkinlaista puijausta on ollutkin, niin eihän tästä kenellekään ole ollut vahinkoa. Ja Hilja on edelleen maisterin sisko.

– Muuta en sano kuin sen, että kyllä sinulla kaikkea päähän pälkähtää. Jos sinä olisit saanut käyä kouluja, niin sinusta olisi tullut oikea maisteri eikä valemaisteri.

– Oikeastaan minun päähäni ei pälkähtänyt vaan sen Jussin, joka ne lakit sieltä Oulusta osti.

– Tiijätkö sinä, mitä sille toiselle maisterille nyt kuuluu.

– Tiijän hyvinkin. Sillä on menestynyt sekataravarakauppa Kainuussa. Se on nyt rikas mies. On kirjoittanut ja kuhtui käymään, kun siellä päin liikun.

– Aijotko käyvä?

– Mistäpä tuon tietää, vaikka menisinkin. Mukava mies se Jussi. Kerrassaan mukava.

– Kun minä olin Pesolassa, niin sinne tuli käymään se nimismies Petterson, jota Mäkelän Mikko oli narrannut suurella kalasaaliilla ajelamaan Pesolaan. Se nimitti Mikkoa uuspeiliksi. Me ei Hannan kanssa ymmärretty, mikä se uuspeili on. Tiijätkö sinä, kun olet siellä yliopistossa opiskellut?

– En tajaa tietää. Ei siellä luennoilla muistaakseni puhuttu tuollaisesta mitään.

– Kumma kun ei puhuttu. Muuten, elääkö se Petterson vielä?

– En minä ole kuullut, että se olisi kuollut, mutta täällä on nyt uusi nimismies.

– Rupeaako Kalle tekemään nyt kiusaa uuelle nimismiehelle?

– Ei Kallella ole mitään syytä siihen. Tämä uusi nimismies on asiallinen virantoimituksessaan ja hän osaa suomea eikä tolkkaa ruotsia niin kuin entinen.

Seinäkellon viisarit alkoivat näyttää pian puoltayötä. Kynttilänpätkä oli palanut loppuun. Sydänlanka kaatui sulaan rasvaan. Oli aika ruveta nukkumaan. Aamulla olisi aikainen herätys kirkkoon. Arttu lähtisi heidän kanssaan. Artun ja Vienon lapset olivat vielä niin pieniä, ettei niitä voinut ottaa mukaan, joten Vienon piti jäädä niitten kanssa kotiin. Arttu-veli ja Vieno olivat kokeneet ison menetyksen, kun heidän esikoispoikansa oli kuollut samana vuonna, jolloin Aura oli syntynyt. Tämän pikku Erkin Eveliina oli nähnyt vain kerran käydessään Hautalassa sinä talvena, jolloin he sitten muuttivat Lintusaareen. Eveliina

kallistui vuoteelle Annan viereen, mutta hän arveli jo peittoa päällensä sovitellessaan, ettei hän ehkä unta saisi. Jouluaatto entisessä kodissa, juttelut Veikon kanssa, kaikki vanhat muistot pyörivät päässä yhtenä sekavana vyyhtenä. Mihin aikaan hän oli viimein nukahtanut, sitä hän ei voinut tietää, vai oliko hän vain käynyt horroksessa, josta hän säpsähtäen heräsi, kun äiti kuhnaili tuvassa ja sytytti tulia hellan edessä palava kynttilä kädessään. Eveliina oli nukkuvinaan, vaikka seurasi äitinsä puuhia. Äiti keitti aamukahvia. Joskus kauan sitten lapsuudessaan hän oli seurannut samanlaista tilannetta, mutta silloin äidin hampaissa oli ollut palava päre. Puoliksi hymyillen hän ajatteli, että jonkinlaista edistystä oli tapahtunut kolmessakymmenessä vuodessa. Anna kääntyi hänen vieressään tavalla, mikä osoitti heräämisen merkkejä. Pian hän kuulikin tytön kysyvän unisella äänellä:

– Missä minä olen?

– Etkö muista? Mehän ollaan mummon ja Veikon luona. Meijän on noustava pian ylös.

Kun Leena-Sohvi kuuli puhetta, hän napsautti valot ja tuli taas niin kirkasta, että silmiin otti. Piti siristellä silmiä, että valoon tottui. Anna nousi sängystä ja kysyi heti:

– Kuinka pian me sinne kirkkoon lähetään?

– Ei oo kiirettä kirkkoon, pappi on vielä paitasillaan, lukkari lusikka suussa, mummo vastasi.

– Onko loru Annalle tuttu?

– Ei oo.

– Nyt sen sitten kuulit.

– Meiltä sieltä Lintusaaresta on niin pitkä matka kirkkoon, että aina olisi kiire, jos meinaisi ehtiä.

– Olipa hyvin vastattu. Sinä olet tullut mummoosi, olet niin nokke-la. Minä kun en osaa lukea enkä kirjoittaa, minun on pitänyt pärjätä puhumalla.

Kirkkoon lähtijät saivat pian vaatteet ylleen. Aamukahvit juotiin. Vuoteet sijattiin. Veikko antoi kuusesta Annalle karamellin, jota hän voisi imeskellä. Arttu tuli Hautalasta mukanaan pieni tervapata, jonka hän vei si palamaan poikansa haudalle. Annan tukka letitettiin. Sitten lähdettiin kirkkoon. Ruukinperältä kulki heidän edellään muitakin kohti kirkkoa. Muutama ajorekikin sujahti heidän ohitse. Kun he saapuivat kirkon pääoven luo, Annan mielestä ihmisiä alkoi olla jo tungokseen asti. Miten he kaikki sopisivat sisälle kirkkoon; osa varmaan jäisi kirkon ulkopuolelle pakkaseen. Arttu pyysi heitä varaamaan paikan hänellekin, koska hän

Eveliinan ja Villen perhe kasvaa Lintusaassa, ja elannon järjestäminen vaatii kovaa työtä sekä neuvokkuutta. Sodan melskeet tuovat pelkoa ja surua Elämäjärvelle, mutta onneksi hautajaisten keskelle mahtuvat myös iloiset hääjuhlat. Lapset pitävät kotiväen kiinni tavallisessa arjessa. Aikuiset eivät välillä tiedä itkeäkö vai nauraa lasten kekseliäisyyttä seuratessaan.

Historiallinen romaani Lintusaari jatkaa Hauta-Leenan tytär Eveliinan tarinaa Pihtiputaalla. Kirja on kolmas osa Pihtipudas-sarjassa, jossa pitäjäläisten elämää seurataan vuosikymmenten kuluessa 1900-luvun alkupuolelta lähtien. Kirjan voi lukea, vaikkei olisi tutustunut aikaisempiin osiin.

